YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
15 päivänä toukokuuta 2003 *

Asiassa C-282/00,

jonka Tribunal Judicial da Comarca de Ponta Delgada (Portugali) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Refinarias de Açúcar Reunidas SA (RAR)

vastaan

Sociedade de Indústrias Agricolas Açoreanas SA (Sinaga)

ennakkoratkaisun tiettyjä maataloustuotteita koskevista erityistoimenpiteistä Azorien ja Madeiran hyväksi 15 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1600/92 (EYVL L 173, s. 1) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit C. W. A. Timmermans, D. A. O. Edward, P. Jann ja S. von Bahr (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Refinarias de Açúcar Reunidas SA (RAR), edustajanaan advogado P. Reis,

— Sociedade de Indústrias Agricolas Açoreanas SA (Sinaga), edustajinaan advogado M. Marques Mendes, advogado R. Bastos ja oikeustieteen professori L. Duarte,

— Portugalin hallitus, asiamiehenään L. Fernandes,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A. M. Alves Vieira ja G. Berscheid,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Refinarias de Açúcar Reunidas SA:n (RAR), edustajanaan P. Reis, Sociedade de Indústrias Agrícolas Açoreanas SA:n (Sinaga), edustajinaan M. Marques Mendes, R. Bastos ja L. Duarte, Portugalin hallituksen, asiamie-

henään L. Fernandes, ja komission, asiamiehinään A. M. Alves Vieira ja G. Berscheid, avustajanaan advogado N. Castro Marques, 21.3.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.5.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal Judicial da Comarca de Ponta Delgada on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 11.7.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 17.7.2000, EY 234 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä tiettyjä maataloustuotteita koskevista erityistoimenpiteistä Azorien ja Madeiran hyväksi 15 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1600/92 (EYVL L 173, s. 1) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Refinarias de Açúcar Reunidas SA (jäljempänä RAR), kotipaikka Porto (Portugali), ja Sociedade de Indústrias Agricolas Açoreanas SA (jäljempänä Sinaga), kotipaikka Ponta Delgada Azoreilla, ja joka koskee Sinagan Manner-Portugalin alueella suorittamaa sellaisen valkoisen sokerin markkinointia, joka on tuotettu Azoreilla korjatuista sokerijuurikkaista, jotka ovat saaneet Poseima-ohjelmalla käyttöön otettua jalostustukea, tai raa'asta juurikassokerista, joka on tuotu kyseisen ohjelman mukaisesti vapautettuna maksuista ja/tai tulleista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Madeiran ja Azorien syrjäisestä sijainnista ja saaristoasemasta johtuvia valinnaisia erityisiä toimenpiteitä koskeva ohjelman (Poseima) käynnistämisestä 26 päivänä kesäkuuta 1991 tehdyn neuvoston päätöksen 91/315/ETY (EYVL L 171, s. 10) ensimmäisessä perustelukappaleessa todetaan, että Portugalin autonomiset Azorien ja Madeiran alueet kuuluvat poliittisesti ja taloudellisesti yhteisöön Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisehdoista ja perustamissopimusten mukautuksista tehdyn asiakirjan (EYVL 1985, L 302, s. 23; jäljempänä liittymisasiakirja) perusteella. Liittymisasiakirjassa on kuitenkin yhteisten politiikkojen soveltamiseen tehtyjen täsmällisten poikkeusten avulla otettu huomioon tiettyjä näiden alueiden erityispiirteitä.

4 Päätöksen 91/315/ETY 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Madeiraa ja Azoreita varten otetaan käyttöön toimintaohjelma (syrjäisestä sijainnista ja saaristoasemasta johtuvia valinnaisia erityisiä toimenpiteitä koskeva ohjelma), jota jäljempänä kutsutaan 'Poseima-ohjelmaksi', sellaisena kuin se on esitetty liitteessä. Tätä ohjelmaa sovelletaan lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin ja taloudellisiin sitoumuksiin.

2. Neuvosto antaa sille perustamissopimuksella annetun toimivallan rajoissa ohjelman täytäntöönpanon edellyttämät säännökset ja pyytää komissiota toimittamaan sille mahdollisimman nopeasti tähän liittyvät ehdotukset."

5 Päätöksen 91/315/ETY liitteessä esitettyyn Poseima-ohjelmaan sisältyy I osasto, jonka otsikkona on "Pääperiaatteet" ja johon 1—4 kohta kuuluvat.

6 Poseima-ohjelman 1 kohdan mukaan ohjelma perustuu kahteen periaatteeseen, jotka koskevat Azorien ja Madeiran yhteisöön kuulumista ja sen alueellisen tilanteen todellisuuden tunnustamista, jolle kuvaavia ovat kyseisten alueiden erityispiirteet ja erityiset rajoitteet koko yhteisöön verrattuna.

7 Poseima-ohjelman 3.1 kohdan mukaan sillä tuetaan perustamissopimuksen yleisten tavoitteiden toteuttamista myötävaikuttamalla seuraavien erityisten tavoitteiden toteuttamiseen:

— Azorien ja Madeiran tiiviimpi liittäminen yhteisöön vahvistamalla yhteisten politiikkojen soveltamisen kannalta tarkoituksenmukainen kehys

— Azorien ja Madeiran täysi osallistuminen sisämarkkinoiden dynamiikkaan olemassa olevien säännösten ja yhteisön instrumenttien optimaalisella käytöllä

— näin tehtäessä Azorien ja Madeiran taloudelliseen ja sosiaaliseen kiinnikuromiseen myötävaikuttaminen, joka ilmenee erityisesti yhteisön rahoituksena Poseima-ohjelman mukaisiin erityisiin toimenpiteisiin.

8 Poseima-ohjelman 4 kohdan mukaan siihen sisältyvien toimenpiteiden on mahdollistettava Azorien ja Madeiran erityispiirteiden ja rajoituksien huomioon ottaminen heikentämättä yhteisön oikeusjärjestyksen yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta.

9 Poseima-ohjelman IV osastoon, johon 9—12 kohta kuuluvat, sisältyy erityistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on Azorien ja Madeiran poikkeuksellisen maantieteellisen aseman vaikutusten lievittäminen.

10 Poseima-ohjelman 9.1 kohdan mukaan tilanteesta riippuen neuvosto tai komissio päättää 9.2—9.5 kohdan mukaisista toimista, joiden tarkoituksena on lieventää niiden hankinnan lisäkustannusten vaikutusta, jotka aiheutuvat Madeiran ja Azorien syrjäisestä sijainnista ja saaristoluonteesta.

11 Poseima-ohjelman 9.2 kohdassa todetaan seuraavaa:

"Näiden kahden alueen päivittäiskulutuksen tai jalostustoiminnan kannalta olennaisten maataloustuotteiden osalta toteutetaan Azorien ja Madeiran markkinoiden tarpeisiin perustuva yhteisön toimenpide, jossa otetaan huomioon paikallinen tuotanto ja perinteiset kauppavirrat sekä varmistetaan, että yhteisön toimittamien tuotteiden osuus säilyy ennallaan. Toimenpiteellä:

— vapautetaan kolmansista maista peräisin olevat tuotteet maksuista ja/tai tulleista sekä liittymisasiakirjan 240 artiklassa määrätyistä maksuista,

— sallitaan interventioon asetettujen tai yhteisön markkinoilla saatavilla olevien tuotteiden hankinta vastaavin edellytyksin ja edellä mainitussa 240 artiklassa määrättyjä maksuja perimättä.

Järjestelmä pannaan täytäntöön seuraavien periaatteiden mukaisesti:

— tähän hankintajärjestelmään kuuluvat tuotemäärät määritetään vuosittain alustavien hankintataseiden yhteydessä,

— jotta varmistettaisiin näiden toimenpiteiden vaikutusten siirtäminen tuotantokustannuksiin ja kuluttajahintoihin, on toteuttava tätä siirtämistä valvova mekanismi, joka ulottuu loppukäyttäjään asti,

— Azoreilla järjestelmää sovelletaan raakasokerin hankinnan osalta siihen asti, kunnes paikallisen sokerijuurikkaan tuotannon kehittyminen mahdollistaa Azorien markkinoiden tarpeiden tyydyttämisen, ja siten, että Azoreilla puhdistetun sokerin kokonaismäärä on enintään 10 000 tonnia,

— — —".

12 Poseima-ohjelman V osastoon, johon 13—16 kohta kuuluvat, sisältyy erityistoimenpiteitä Azorien ja Madeiran tuotannon tukemiseksi.

13 Poseima-ohjelman 14.4 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaan voidaan toteuttaa seuraavanlaisia toimenpiteitä sokerijuurikkaiden Azorien paikallisen tuotannon tukemiseksi:

— kiinteä hehtaarituki paikallisen tuotannon kehittämiseen 10 000 sokeritonnin tuotantoa vastaavan määrän rajoissa

— paikallisesti tuotetun sokerijuurikkaan valkoiseksi sokeriksi jalostamista koskeva erityistuki hankintakustannusten vakauttamiseksi.

14 Päätöksen 91/315/ETY tekemisen jälkeen neuvosto on antanut asetuksen N:o 1600/92.

15 Asetuksen N:o 1600/92 12. perustelukappaleen mukaan näiden toimenpiteiden on Azorien osalta erityisesti edistettävä sokerijuurikkaan tuotantoedellytysten ja paikallisen sokeriteollisuuden kilpailuedellytysten parantamista määritettyjen määrien rajoissa.

16 Asetuksen N:o 1600/92 I osastoon, jonka otsikkona on "Erityinen hankintajärjestelmä", sisältyvät kyseisen asetuksen 2—10 artikla.

17 Asetuksen N:o 1600/92 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Liitteessä I Azorien osalta ja liitteessä II Madeiran osalta luetelluille ihmisravinnoksi ja jalostukseen tarvittaville maataloustuotteille laaditaan kunakin markkinointivuonna arvioidut hankintataseet. Kyseisiä taseita voidaan tarkistaa markkinointivuoden aikana kyseisten alueiden tarpeiden kehityksen perusteella. Jalostus- ja pakkausteollisuuden tarpeiden arvioinnin perusteella paikallisille markkinoille tarkoitetuille tai perinteisesti muualle yhteisöön lähetettäville tuotteille voidaan laatia erilliset arvioidut taseet."

18 Asetuksen N:o 1600/92 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Tuotaessa kolmansista maista peräisin olevia erityiseen hankintajärjestelmään kuuluvia tuotteita suoraan Azoreille ja Madeiraan maksuja tai tulleja ei kanneta hankintataseissa määriteltyjen määrien rajoissa.

2. Edellä 2 artiklan mukaisesti määritettävien tarpeiden tyydyttämisen takaamiseksi määrien, hinnan ja laadun osalta ja sen varmistamiseksi, että yhteisön toimittamien tuotteiden osuus säilyy, edellä mainittujen alueiden hankinta tapahtuu myös toimittamalla sinne interventiotoimenpiteiden mukaisesti julkisesti varastoituja yhteisön tuotteita tai yhteisön markkinoilla saatavissa olevia tuotteita sellaisin edellytyksin, jotka lopullisen kuluttajan kannalta vastaavat kolmansista maista peräisin olevien tuotteiden tuontitulleista vapauttamista.

Toimitusehdot vahvistetaan ottaen huomioon eri hankintalähteiden kustannukset sekä kolmansiin maihin suuntautuvan viennin hinnat.

3. Tässä artiklassa säädetty järjestelmä pannaan täytäntöön ottaen huomioon erityisesti:

— kyseisten alueiden erityistarpeet ja, kun kyseessä ovat jalostukseen tarkoitetut tuotteet, tarkat laatuvaatimukset

— muun yhteisön kanssa käytävä perinteinen kauppa,

sanotun kuitenkaan rajoittamatta 4 kohdan soveltamista.

4. Azorien raakasokerin hankinnassa tarpeet arvioidaan ottaen huomioon alueen sokerijuurikkaan tuotannon kehitys. Hankintajärjestelmään kuuluvat määrät määritetään siten, että Azoreilla vuosittain puhdistettavan sokerin kokonaismäärä on enintään 10 000 tonnia.

Asetuksen (ETY) N:o 1785/81 9 artiklaa ei sovelleta Azoreilla."

19 Asetuksen N:o 1600/92 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Edellä 2 ja 3 artiklassa säädetyn hankintajärjestelmän soveltaminen edellyttää maksusta ja/tai tullista vapautuksesta tai, kun kyseessä on hankinta muualta

yhteisöstä, yhteisön tuesta johtuvan taloudellisen edun tosiasiallista siirtämistä lopulliselle kuluttajalle."

20 Asetuksen N:o 1600/92 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tässä osastossa käyttöönotettuun erityiseen hankintajärjestelmään kuuluvia tuotteita ei voida jälleenviedä kolmansiin maihin eikä jälleenlähettää muualle yhteisöön.

Jalostettaessa kyseisiä tuotteita Azorien ja Madeiran alueilla kieltoa ei sovelleta muualle yhteisöön suuntautuvaan perinteiseen vientiin eikä perinteiseen lähettämiseen."

21 Asetuksen N:o 1600/92 kuudennen perustelukappaleen mukaan jälleenlähettämistä muille yhteisön markkinoille ja jälleenvientiä kolmansiin maihin koskevien kieltojen tarkoituksena on kaupan vääristymien välttäminen erityiseen hankintajärjestelmään kuuluvien tuotteiden osalta.

22 Asetuksen N:o 1600/92 II osaston otsikkona on "Azorien ja Madeiran tuotteita koskevat tukitoimenpiteet". Siihen sisältyy Azorien tuotteita koskeviin tukitoimenpiteisiin liittyvä 3 jakso, johon kyseisen asetuksen 24—30 artikla kuuluvat.

23 Asetuksen N:o 1600/92 25 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Kiinteää hehtaaritukea myönnetään sokerijuurikkaan tuotannon kehittämiseen 10 000 tonnin valkoisen sokerin vuosituotantoa vastaavan alan rajoissa.

Tuki on 500 ecua kylvetyltä ja korjatulta hehtaarialalta.

2. Azoreilla korjattujen juurikkaiden jalostamiseen valkoiseksi sokeriksi myönnetään erityistukea 10 000 tonnin puhdistetun sokerin vuosittaisen kokonaistuotannon rajoissa.

Tuki on 10 ecua 100 kilogrammalta puhdistettua sokeria. Sitä voidaan tarkistaa 3 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen.

3. Yksityiskohtaiset säännöt tämän artiklan soveltamisesta annetaan asetuksen (ETY) N:o 1785/81 41 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen."

Pääasia

24 Sinagalla on Azorien autonomiselle alueelle sijoitettu sokerin tuotantoyksikkö. Se harjoittaa sokerin puhdistusta käyttäen joko Azoreilta korjattua sokerijuurikasta

tai tuotua raakasokeria. Se saa tätä toimintaa varten sekä asetuksen N:o 1600/92 25 artiklan mukaista tukea Azoreilla korjattujen juurikkaiden jalostamiseen valkoiseksi sokeriksi että saman asetuksen 3 artiklan mukaisen vapautuksen tuotua juurikassokeria koskevista maksuista ja/tai tulleista.

25 Kyseinen sokerintuotantoa ja -puhdistusta Azorien autonomisella alueella harjoittava tuotantoyksikkö, jonka nykyinen nimi on Sinaga, on myynyt vuodesta 1907 lähtien Azorien ulkopuolelle ennakkoratkaisupyynnössä esitetyssä taulukossa luetellut määrät sokeria.

26 RAR tuottaa ja markkinoi valkoista sokeria Manner-Portugalin alueella. Se on vaatinut Tribunal Judicial da Comarca de Ponta Delgadaa määräämään Sinagan lopettamaan Manner-Portugalin alueella sellaisesta raakasokerista tuotetun valkoisen sokerin markkinoinnin, jonka Sinaga on tuonut vapautettuna maksuista ja/tai tulleista Poseima-ohjelman mukaisesti tai joka on saanut kyseisellä ohjelmalla käyttöön otettua jalostustukea. RAR katsoo, että kyseinen sokeri on tarkoitettu yksinomaan Azorien autonomisen alueen hankintaa ja kulutusta varten.

Ennakkoratkaisukysymykset

27 Koska Tribunal Judicial da Comarca de Ponta Delgada on epävarma asetuksen N:o 1600/92 2, 3 ja 8 artiklan tulkinnasta ja koska se pitää näiden artiklojen

tulkintaa tarpeellisena käsiteltävänään olevan asian ratkaisemiseksi, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Sovelletaanko 15.6.1992 annetun neuvoston asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toista kohtaa i) raakasokerista tuotettuun sokeriin (varsinaiseen sokeriin, riippumatta siitä, onko se tuotettu paikallisesti kasvatetusta sokerijuurikkaasta vai tuodusta raakasokerista) vai ii) ainoastaan sokeriin, jota on lisätty sitä sisältäviin tuotteisiin (kuten kakkuihin, virvoitusjuomiin jne.)? Toisin sanoen, mikä on säännöksessä tarkoitetun käsitteen 'jalostettaessa kyseisiä tuotteita' sisältö?

2) Kuuluuko [ennakkoratkaisupyynnössä esitetyssä taulukossa] mainittu [Sinagan nykyisin käyttämän tuotantoyksikön vuodesta 1907 lähtien Azorien ulkopuolelle suorittama sokerin] myynti kyseisen asetuksen 3 artiklan 3 kohdan toiseen luetelmakohtaan ja 8 artiklan toiseen kohtaan sisältyvien käsitteiden 'perinteinen kauppa', 'perinteinen vienti' tai 'perinteinen lähettäminen' 'muualle yhteisöön' piiriin?

3) Riippumatta edelliseen kysymykseen annettavasta vastauksesta, onko syyskuusta 1998 lähtien voimassa olleen lainsäädännön perusteella sallittua, että Sinaga myy Manner-Portugaliin sokeria, jonka se on tuottanut Azoreilla viljellystä sokerijuurikkaasta ja jonka tuotantoon se saa yhteisön tukea Poseima-ohjelman mukaisesti?

4) Edelleen riippumatta edelliseen kysymykseen annettavasta vastauksesta, onko syyskuusta 1998 lähtien voimassa olleen lainsäädännön perusteella sallittua, että Sinaga myy Manner-Portugaliin sokeria, jonka se on tuottanut sellaisesta raakasokerista, joka on vapautettu tuontitulleista Poseima-ohjelman mukaisesti?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

28 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti sitä, onko juurikasraakasokerin puhdistaminen valkoisen sokerin tuottamiseksi asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua tuotteen jalostamista.

29 Tältä osin on todettava, että asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan tarkoituksena on määritellä niiden tuotteiden liikkuvuuden edellytykset, jotka on tuotu vapautettuina maksuista tai tulleista tässä samassa asetuksessa säädetyn erityisen hankintajärjestelmän mukaisesti.

30 Asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa olevaa "tuotteiden jalostamisen" käsitettä on tulkittava yhteisön tullikoodeksista 12 päivänä lokakuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2913/92 (EYVL L 302, s. 1) säännösten valossa.

31 Asetuksen N:o 2913/92 24 artiklassa säädetään, että "tavara, jonka tuottamiseen on osallistunut kaksi tai useampia maita, on peräisin siitä maasta, jossa sille on suoritettu tähän tarkoitukseen varustetussa yrityksessä viimeinen merkittävä ja taloudellisesti perusteltu valmistus tai käsittely, joka on johtanut uuden tuotteen valmistukseen tai edustaa merkittävää valmistusastetta."

32 Kyseisestä artiklasta käy ilmi, että tuotteen jalostamisen on oltava vähintään merkittävä valmistusvaihe.

33 Tuotteen jalostamisen käsitteen tällainen tulkinta näyttää yhdenmukaiselta käytettyjen termien sen tavallisen merkityksen kanssa, joka tarkoittaa tuotteen merkittävää muuttamista, ja se on hyväksyttävä asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa käytettyjen samojen termien tulkinnaksi.

34 On korostettava, että raakasokerin jalostaminen loppukuluttajalle tarkoitetun valkoisen sokerin tuottamiseksi edellyttää kehittynyttä valmistusprosessia, jonka päätteeksi saadaan tuote, jolla on erilaiset objektiiviset ominaisuudet kuin alkuperäisellä tuotteella ja jota käytetään eri tarkoituksiin kuin sitä.

35 On lisättävä, että yhteisön lainsäädännössä otetaan huomioon raakasokerin ja valkoisen sokerin väliset objektiiviset erot.

36 Sokerialan yhteisestä markkinajärjestelystä 30 päivänä kesäkuuta 1981 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1785/81 (EYVL L 177, s. 4) 1 artiklan 2 kohtaan sisältyy siten erilainen määritelmä valkoiselle sokerille ja raakasokerille ja siinä säädetään lisäksi osittain erilaisista säännöistä näiden kahden sokerityypin osalta.

37 Sokeriruo'osta tai juurikkaasta saatava raakasokeri ja valkoinen sokeri kuuluvat myös eri alanimikkeisiin yhdistetyssä nimikkeistössä, joka on esitetty tariffi- ja tilastonimikkeistöstä ja yhteisestä tullitariffista 23 päivänä heinäkuuta 1987 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87 (EYVL L 256, s. 1) liitteessä I.

38 On siis todettava, että yhtäältä raakasokerin puhdistaminen valkoisen sokerin tuottamiseksi on merkittävä valmistusvaihe ja että toisaalta yhteisön lainsäädännössä otetaan huomioon raakasokerin ja valkoisen sokerin väliset objektiiviset erot.

39 Näin ollen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että juurikasraakasokerin puhdistamista valkoisen sokerin tuottamiseksi on pidettävä asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuna tuotteen jalostamisena.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

40 Kansallinen tuomioistuin kysyy toisella kysymyksellään, onko vuosien 1907 ja 1992 välillä suoritettuja ja ennakkoratkaisupyynnössä esitetyssä taulukossa mainittuja Azorien sokerilähetyksiä Manner-Portugaliin ja Madeiralle pidettävä asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuna "muualle yhteisöön suuntautuvana perinteisenä lähettämisenä".

41 Asetuksen N:o 1600/92 3 artiklan 3 kohdan mukaan erityinen hankintajärjestelmä on pantava täytäntöön ottaen huomioon muun yhteisön kanssa käytävä perinteinen kauppa.

42 Asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa säädetään siten, että jälleenvientikieltoa kolmansiin maihin ja jälleenlähetyskieltoa muualle yhteisöön ei sovelleta perinteiseen vientiin eikä muualle yhteisöön suuntautuvaan perinteiseen lähettämiseen siinä tapauksessa, että erityiseen hankintajärjestelmään kuuluvia tuotteita jalostetaan Azoreilla.

43 Kuten julkisasiamies on todennut esittämänsä ratkaisuehdotuksen 61 kohdassa, sikäli kuin yhteisön lainsäätäjä on pyrkinyt ottamaan huomioon perinteiset

kauppavirrat, se ei ole tehnyt niin historiallisten oikeuksien tunnustamiseksi, vaan sen välttämiseksi, että Azorien hyväksi suunnitellun erityisen hankintajärjestelmän täytäntöönpano johtaisi niiden markkinoiden menettämiseen, joilla Azorien tuotteet säännöllisesti myytiin.

44 Tästä seuraa, että sokerilähetysten on täytettävä suhteellisen tiukat edellytykset, jotta ne voidaan luokitella perinteisiksi kauppavirroiksi tai perinteisiksi lähetyksiksi. Nämä edellytykset koskevat sekä kyseessä olevien lähetysten merkittävyyttä että niiden säännöllisyyttä ja ajankohtaisuutta. Satunnaiset ja vähäpätöiset lähetykset, jotka ovat tapahtuneet menneisyydessä, eivät nimittäin voi täyttää tällaisia vaatimuksia.

45 Sen määrittelemiseksi, ovatko vuosien 1907 ja 1992 välillä suoritetut ja ennakkoratkaisupyynnössä esitetyssä taulukossa mainitut sokerilähetykset Manner-Portugaliin ja Madeiralle perinteisiä lähetyksiä, on näin ollen selvitettävä, olivatko nämä lähetykset ajankohtaisia, säännöllisiä ja merkittäviä, kun Poseima-ohjelma pantiin täytäntöön asetuksella N:o 1600/92, joka tuli voimaan 1.7.1992.

46 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenevien tosiseikkojen arvioinnin osalta on muistettava, että EY 234 artiklassa tarkoitetussa menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuimien ja yhteisöjen tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, tosiseikaston arvioiminen kuuluu kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan (asia 36/79, Denkavit Futtermittel, tuomio 15.11.1979, Kok. 1979, s. 3439, 12 kohta; asia C-235/95, Dumon et Froment, tuomio 16.7.1998, Kok. 1998, s. I-4531, 25 kohta, ja asia C-175/98, Lirussi ja Bizzaro, tuomio 5.10.1999, Kok. 1999, s. I-6881, 37 kohta).

47 Yhteisöjen tuomioistuimella ei näin ollen ole toimivaltaa arvioida pääasian tosiseikkoja tai soveltaa tulkitsemiaan yhteisön säännöksiä kansallisiin toimen-

piteisiin tai tilanteisiin, koska nämä kysymykset kuuluvat kansallisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan (ks. asia 13/68, Salgoil, tuomio 19.12.1968, Kok. 1968, s. 661, 672, Kok. Ep. I, s. 365; asia 51/74, Van der Hulst, tuomio 23.1.1975, Kok. 1975, s. 79, Kok. Ep. II, s. 437, 12 kohta; asia C-320/88, Shipping and Forwarding Enterprise Safe, tuomio 8.2.1990, Kok. 1990, s. I-285, Kok. Ep. X, s. 311, 11 kohta, ja em. asia Lirussi ja Bizzaro, tuomion 38 kohta).

48 On lisättävä, että vaikka kansallinen tuomioistuin tekisi sen johtopäätöksen, että vuosien 1907 ja 1992 välillä suoritetut ja ennakkoratkaisupyynnössä esitetyssä taulukossa mainitut lähetykset olivat perinteisiä lähetyksiä, sen on myös — siinä tapauksessa, että se tutkii myöhempiä lähetyksiä — varmistuttava siitä, että ne ovat säilyttäneet tämän saman perinteisten lähetysten aseman.

49 Näin ollen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja muualle yhteisöön suuntautuvia perinteisiä lähetyksiä ovat lähetykset, jotka kyseisen asetuksen tullessa voimaan 1.7.1992 olivat ajankohtaisia, säännöllisiä ja merkittäviä. Kansallisen tuomioistuimen on arvioitava, oliko asia näin vuosien 1907 ja 1992 välillä Manner-Portugaliin ja Madeiralle suoritettujen ja ennakkoratkaisupyynnössä esitetyssä taulukossa mainittujen Azorien sokerilähetysten osalta.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

50 Kansallinen tuomioistuin pyrkii kolmannella kysymyksellään selvittämään, onko Azoreilla siellä korjatusta sokerijuurikkaasta tuotetun ja asetuksen N:o 1600/92 25 artiklan mukaisia yhteisön tukia saavan valkoisen sokerin lähettäminen Manner-Portugaliin yhteisön oikeuden vastaista.

51 Tältä osin on todettava, että asetuksen N:o 1600/92 8 artiklassa kielletään kyseisen asetuksen I osastossa käyttöönotettuun erityiseen hankintajärjestelmään kuuluvien tuotteiden jälleenlähettäminen muualle yhteisöön.

52 Azoreilla korjatusta sokerijuurikkaasta tuotettu sokeri ei kuitenkaan ole asetuksen N:o 1600/92 I osastossa käyttöönotettuun erityiseen hankintajärjestelmään kuuluva tuote.

53 Azorien ja Madeiran tuotteita koskeviin tukitoimenpiteisiin liittyvässä kyseisen asetuksen II osastossa olevan 25 artiklan mukaisesti myönnetään yhtäältä kiinteää hehtaaritukea sokerijuurikkaan tuotannon kehittämiseen Azoreilla ja toisaalta erityistukea siellä korjattujen juurikkaiden jalostamiseen valkoiseksi sokeriksi.

54 Mainittujen tukien myöntäminen on rajoitettu valkoisen sokerin 10 000 tonnin kokonaisvuosituotantoon Azoreilla. Sitä vastoin missään asetuksen N:o 1600/92 säännöksessä ei kielletä lähettämästä muualle yhteisöön Azoreilla korjatusta sokerijuurikkaasta tuotettua sokeria.

55 Nimenomaisen kiellon puuttuessa ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden perusperiaatteen valossa on ilmeistä, että Azoreilla korjatusta sokerijuurikkaasta tuotetun sokerin lähettämiselle muualle yhteisöön ei ole asetettu mitään rajoituksia.

56 RAR korostaa kuitenkin, että Poseima-ohjelman — jonka vaikutusten tulisi rajoittua Azoreihin — tarkoitus vääristyisi, jos Azoreilla korjatusta sokerijuurikkaasta tuotetun sokerin lähettäminen muualle yhteisöön ei olisi kielletty. RAR

väittää erityisesti tämän ohjelman 9.2 kohtaan ja asetuksen N:o 1600/92 3 artiklan 4 kohtaan viitaten, että sokerijuurikkaiden paikallinen tuotanto on otettava huomioon Azorien hankintaa koskevien tarpeiden arvioinnissa. RAR:n mukaan raakasokerin tuonti Poseima-ohjelman yhteydessä käyttöönotettujen helpotusten avulla ei olisi enää perusteltua ja kyseinen ohjelma pitäisi lopettaa, jos paikallinen tuotanto mahdollistaisi Azorien markkinoiden tarpeiden tyydyttämisen.

57 Tältä osin on aluksi todettava, että Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä Euroopan talousyhteisöön ja Euroopan atomienergiayhteisöön tehtyyn päätösasiakirjaan (EYVL 1985, L 302, s. 466) liitetyssä yhteisessä julistuksessa Azorien ja Madeiran itsehallintoalueiden taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta kehityksestä suositellaan yhteisön toimielimille erityisen huomion kiinnittämistä sen taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä koskevan politiikan toteuttamiseen, jota Portugalin tasavallan hallitus sekä Azorien ja Madeiran itsehallintoalueiden viranomaiset harjoittavat ja jonka päämääränä on voittaa näiden alueiden vaikeudet, jotka johtuvat niiden etäisestä sijainnista Euroopan mantereeseen nähden, niille ominaisesta vuoristoisuudesta, erittäin puutteellisista perusrakenteista sekä talouden jälkeenjääneisyydestä.

58 On myös korostettava, että Poseima-ohjelman 3.1 kohdan mukaan, joka sisältää yhden sen pääperiaatteista, ohjelmalla on tuettava perustamissopimuksen yleisten tavoitteiden toteuttamista edistämällä erityisiä tavoitteita, joita ovat Azorien ja Madeiran tiiviimpi yhteisöön liittäminen, Azorien ja Madeiran täysi osallistuminen sisämarkkinoiden dynamiikkaan ja näiden alueiden taloudelliseen ja sosiaaliseen kiinnikuromiseen myötävaikuttaminen.

59 Poseima-ohjelman 3.1 kohdasta käy ilmi, että sen päämääränä ei ole Azorien maataloustuotteiden markkinoiden eristäminen eikä ylitsepääsemättömien esteiden luominen Azorien ja muun yhteisön väliselle kaupalle, vaan myötävaikuttaminen Azorien osallistumiseen sisämarkkinoiden dynamiikkaan niin, että tälle saaristolle kuitenkin myönnetään tiettyjä etuja.

60 Näin ollen mahdollisuus Azoreilla korjatusta sokerijuurikkaasta tuotetun sokerin vientiin näyttää Poseima-ohjelman tavoitteiden mukaiselta.

61 RAR:n esittämien Poseima-ohjelman 9.2 kohdan ja asetuksen N:o 1600/92 3 artiklan 4 kohdan osalta on todettava, ettei se tosiseikka, että Azoreilla korjatusta sokerijuurikkaasta tuotettu sokeri otetaan huomioon tämän saariston hankintaa koskevien tarpeiden arvioinnissa, tarkoita sitä, että kyseinen sokeri olisi välttämättä myytävä paikallisilla markkinoilla. Paikallinen sokerintuotanto otetaan sitä vastoin huomioon määriteltäessä sen sokerin määrää, joka voi kuulua erityiseen hankintajärjestelmään, kun muistetaan, että Azoreilla vuosittain puhdistetun sokerin kokonaismäärä ei voi ylittää 10 000:ta tonnia. Näistä säännöksistä ei siten seuraa mitään Azoreilla korjatusta sokerijuurikkaasta tuotettua sokeria koskevaa lähetyskieltoa.

62 Edellä esitetty huomioon ottaen kolmanteen kysymykseen on vastattava, että Azoreilla siellä korjatusta sokerijuurikkaasta tuotetun ja 10 000 tonnin vuosituotannon rajoissa asetuksen N:o 1600/92 25 artiklan mukaisia yhteisön tukia saavan valkoisen sokerin lähettäminen Manner-Portugaliin ei ole yhteisön oikeuden vastaista.

Neljäs ennakkoratkaisukysymys

63 Neljännellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko asetuksen N:o 1600/92 I osastossa käyttöönotetun erityisen hankintajärjestelmän mukaisesti tuodusta juurikasraakasokerista Azoreilla tuotetun valkoisen sokerin lähettäminen Manner-Portugaliin yhteisön oikeuden vastaista.

64 Asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan erityiseen hankintajärjestelmään kuuluvan sokerin jälleenlähettäminen muualle yhteisöön ja jälleenvienti kolmansiin maihin on kielletty.

65 Kuten asetuksen N:o 1600/92 kuudennesta perustelukappaleesta käy ilmi, näiden jälleenlähettämistä muille yhteisön markkinoille ja jälleenvientiä kolmansiin maihin koskevien kieltojen tarkoituksena on kaupan vääristymien välttäminen erityiseen hankintajärjestelmään kuuluvien tuotteiden osalta.

66 Asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisen kohdan mukaan kyseistä kieltoa ei kuitenkaan sovelleta muualle yhteisöön suuntautuvaan perinteiseen lähettämiseen, jos mainittuja tuotteita jalostetaan Azoreilla.

67 Ensimmäiseen kysymykseen annettavasta vastauksesta käy ilmi, että raakasokerin puhdistaminen valkoisen sokerin tuottamiseksi on asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua tuotteen jalostamista.

68 Näin ollen neljänteen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1600/92 I osastossa käyttöönotetun erityisen hankintajärjestelmän mukaisesti tuodusta juurikasraakasokerista Azoreilla tuotetun valkoisen sokerin lähettäminen Manner-Portugaliin ei ole yhteisön oikeuden vastaista sillä edellytyksellä, että kyseessä on tämän asetuksen 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettu perinteinen lähettäminen.

Oikeudenkäyntikulut

69 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Portugalin hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Tribunal Judicial da Comarca de Ponta Delgadan 11.7.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Juurikasraakasokerin puhdistamista valkoisen sokerin tuottamiseksi on pidettävä tiettyjä maataloustuotteita koskevista erityistoimenpiteistä Azorien ja Madeiran hyväksi 15 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuna tuotteen jalostamisena.**

2) **Asetuksen N:o 1600/92 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja muualle yhteisöön suuntautuvia perinteisiä lähetyksiä ovat lähetykset, jotka kyseisen**

asetuksen tullessa voimaan 1.7.1992 olivat ajankohtaisia, säännöllisiä ja merkittäviä. Kansallisen tuomioistuimen on arvioitava, oliko asia näin vuosien 1907 ja 1992 välillä Manner-Portugaliin ja Madeiralle suoritettujen ja ennakkoratkaisupyynnössä esitetyssä taulukossa mainittujen Azorien sokerilähetysten osalta.

3) Azoreilla siellä korjatusta sokerijuurikkaasta tuotetun ja 10 000 tonnin vuosituotannon rajoissa asetuksen N:o 1600/92 25 artiklan mukaisia yhteisön tukia saavan valkoisen sokerin lähettäminen Manner-Portugaliin ei ole yhteisön oikeuden vastaista.

4) Asetuksen N:o 1600/92 I osastossa käyttöönotetun erityisen hankintajärjestelmän mukaisesti tuodusta juurikasraakasokerista Azoreilla tuotetun valkoisen sokerin lähettäminen Manner-Portugaliin ei ole yhteisön oikeuden vastaista sillä edellytyksellä, että kyseessä on tämän asetuksen 8 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettu perinteinen lähettäminen.

Wathelet Timmermans Edward

Jann von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä toukokuuta 2003.

R. Grass M. Wathelet

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja